

ÜLKEMİZİN, KITALARIN VE OKYANUSLARIN KONUM ÖZELLİKLERİ

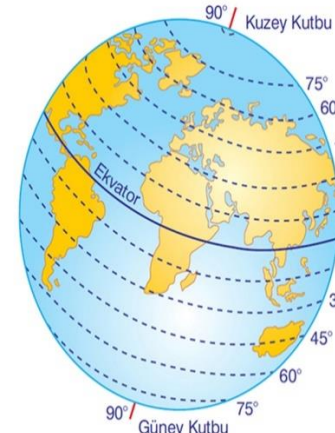
- Sınıftaki konumuzu belirlerken bazı ifadelerle ihtiyaç duyduğumuz gibi Dünya üzerindeki herhangi bir noktanın konumunu tarif etmek için de uluslararası bir sayı sistemine ihtiyaç duyulmuştur. Bu sisteme **coğrafi koordinat sistemi** denir.
- **Coğrafi koordinat sistemi**; günümüzde
 - cep telefonlarındaki yer bildirimlerinde,
 - araçlardaki yol kılavuzu (navigasyon) sistemlerinde,
 - hava ve deniz ulaşımında rotaların belirlenmesinde,
 - savunma sanayisi gibi birçok alanda kullanılmaktadır.
- ❖ **Ekvator**, kutup noktalarından eşit uzaklıktaki noktaların birleşmesiyle oluşan ve Dünyayı iki eşit parçaya ayıran hayali çizgidir.
- ❖ Ekvatora paralel olarak çizilen hayali çembere **paralel** denir.
- ❖ Kutupları birbirine birleştiren ve Ekvatoru dik bir açıyla kesen hayali yarım dairelere **meridyen** denir.
- ❖ Başlangıç meridyeni İngiltere'nin başkenti Londra yakınındaki **Greenwich** kasabasından geçer
- ❖ Ekvator'un kuzeyindeki yarım küreye "**kuzey yarım küre**", güneyindeki yarım küreye de "**güney yarım küre**" denir.
- ❖ Başlangıç meridyeni Dünya'yı **doğu ve batı yarım küre** olarak ikiye ayırır.
- ❖ Başlangıç meridyeninin doğusundaki kısma "**doğu yarım küre**", batısındaki kısma ise "**batı yarım küre**" denir.
- ❖ Dünya'nın kuzey ve güneyinde yer alan uç noktalarına **kutup noktası** denir.
- ❖ Kuzeyde yer alan kutup noktasına **kuzey kutup noktası**, güneyde yer alan kutup noktasına da **güney kutup noktası** denir.

Bir yerin coğrafi koordinatlarını belirlemek için üç adımlı bir yol izlenir:

Bu üç adım takip edilerek herhangi bir yerin coğrafi koordinatları kolayca belirlenebilir

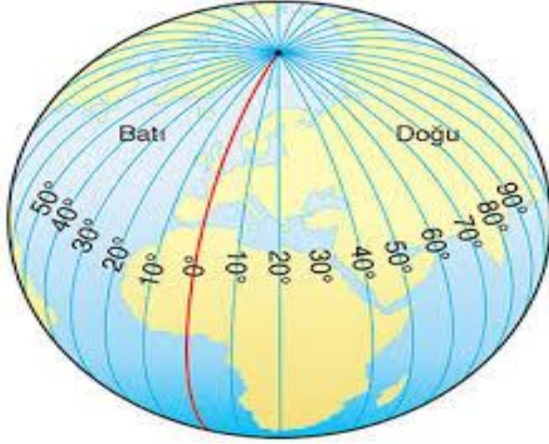

- 1. Adım:** Yerin Ekvator'a göre konumu tespit edilir. Paralel dereceleri kuzeye doğru artı yorsa kuzey yarım kürede, güneye doğru artıyorsa güney yarım kürede olduğu söylenebilir.
- 2. Adım:** Yerin başlangıç meridyenine göre konumu belirlenir. Meridyen dereceleri doğruya doğru artıyorsa doğu yarım kürede, batıya doğru artıyorsa batı yarım kürede olduğu söylenebilir.
- 3. Adım:** Koordinatları belirlenen yerin uç noktalarından geçen paralel ve meridyen dereceleri tespit edilir.

Paralellerin Özellikleri

- Kuzey yarım kürede 90 tane paralel dairesi bulunur.
- Güney yarım kürede 90 tane paralel dairesi bulunur.
- Paraleller 1° aralıklarla çizilmiştir.
- En uzun paralel dairesi olan Ekvator, harita üzerinde 0° olarak gösterilir
- Dünya'nın şekline bağlı olarak Ekvator'dan kutuplara gidildikçe paralellerin çevre uzunluğu kısalır. Kutuplarda nokta hâlini alır.
- Ardışık iki paralel arası mesafe 111 km'dir.

Meridyenlerin Özellikleri

- Meridyenlerin uzunlukları birbirine eşittir ve yay şeklindedir.
- Ardışık iki meridyen arasındaki yerel saat farkı 4 dakikadır.
- Aynı meridyen yayı üzerinde bulunan tüm noktaların yerel saati aynıdır.
- Başlangıç meridyeninin doğusunda yer alan 180 adet meridyene doğu meridyenleri denir.
- Başlangıç meridyeninin batısında yer alan 180 adet meridyene batı meridyenleri denir.
- İngiltere'nin Londra şehrinden geçtiği varsayılan **Greenwich meridyeni** başlangıç meridyeni olarak kabul edilir.
- Greenwich harita üzerinde 0° olarak gösterilir.
- Ardışık iki meridyen arasındaki en uzun mesafe Ekvator üzerinde olup 111 km'dir.
- Dünya'nın şeklinden dolayı kutuplara doğru gidildikçe bu mesafe azalır ve kutup noktalarında birleşir.

COĞRAFİ KONUM

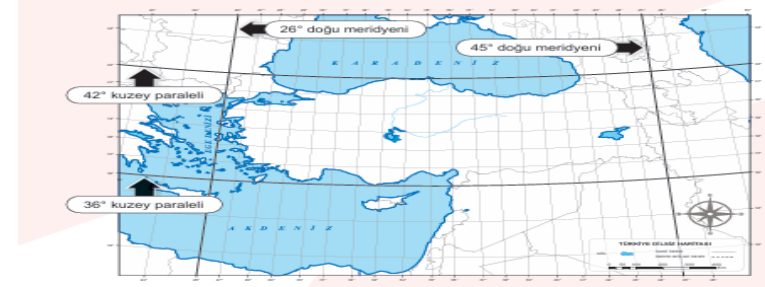
- ❖ Dünya üzerindeki herhangi bir yerin bulunduğu konuma **coğrafi konum** denir.

➤ **Mutlak (Matematik) konum** ve **göreceli(özel) konum** olmak üzere ikiye ayrılır.
Mutlak(Matematik) Konum:

- Bir yerin Ekvator'a ve başlangıç meridyenine olan uzaklığına **mutlak (Matematik) konum** denir.

Türkiye'nin Mutlak Konumu

- Ülkemiz **36-42 Kuzey Paralelleri, 26-45 Doğu Meridyenleri** arasında yer alır. Bu Türkiye'nin mutlak konumudur.

Türkiye'nin Mutlak Konumunun Sonuçları

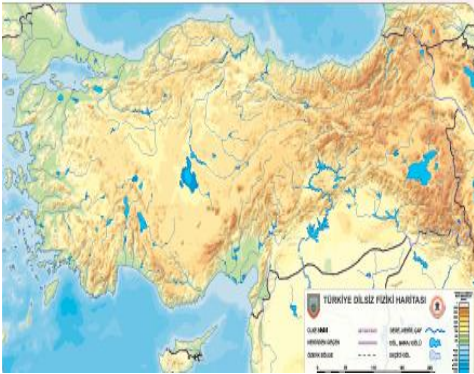
- Ülkemizin kuzey ve güney uç noktaları arasında **6 paralel** farkı vardır.
- Ardışık iki paralel arası 111 km olduğundan kuzey ve güney uç noktalarımız arasındaki kuş uçuşu mesafe yaklaşık 666 km'dir. $6 \text{ (paralel farkı)} \times 111 \text{ km} = 666 \text{ km}$
- Ülkemizin doğu ve batı uç noktaları arasında **19 meridyen** farkı vardır. Ardışık iki meridyen arasındaki yerel saat farkı 4 dakika olduğu için doğu ve batı uç noktaları arasındaki toplam zaman farkı yaklaşık 76 dakikadır. $19 \text{ (meridyen farkı)} \times 4 \text{ dakika} = 76 \text{ dakika}$
- Ülkemizin kuzey ve güney uç noktaları dikkate alındığında ülkemiz, **kuzey yarım kürede** ve **orta kuşakta** yer almaktadır.
- Orta kuşakta yer alan diğer ülkelerde olduğu gibi bizim ülkemizde de bir yıl içinde dört farklı mevsim yaşanmaktadır.

Göreceli(Özel) Konum

- Dünya üzerindeki bir yerin kıtalara, okyanuslara, boğazlara, ticaret yollarına ve komşu ülkelere göre konumuna **göreceli konum** denir.
- Göreceli konumu belirlerken o yerin **yer altı kaynakları**, **iklimi** ve **yer şekilleri** özelliklerini de dikkate alabiliriz

Türkiye'nin Göreceli Konumu ve Sonuçları

- Ülkemiz; bu kıtalardan **Asya**, **Avrupa** ve **Afrika**'nın birbirine en çok yaklaştığı yerdedir.
- Bu sayede, önemli ticaret yollarının kesiştiği bir konumda yer alır.
- Ayrıca dünya siyasetinde hep gündemde olan Balkanlar ve Kafkasların arasında yer alır.
- Türkiye'nin kara sınırı komşuları **Yunanistan**, **Bulgaristan**, **Gürcistan**, **Ermenistan**, **Azerbaycan (Nahçıvan)**, **İran**, **Irak** ve **Suriye**'dir.
- Ülkemizin **Karadeniz**, **Akdeniz**, **Ege Denizi** ve **Marmara Denizi**'ne (iç denizimize) kıyısı bulunmaktadır.
- Türkiye, **Trakya** ve **Anadolu yarımadalarından** oluşur.
- **İstanbul** ve **Çanakkale boğazları** (Türk boğazları) üzerine yapılan köprüler ve deniz altından geçen tüneller ile bu iki yarımada birbirine bağlanmıştır.
- Ülkemiz; **bor**, **demir**, **bakır** gibi zengin yer altı kaynaklarına sahiptir.
- Ayrıca **petrol** ve **doğal gaz** rezervleri bakımından zengin olan **Rusya**, **Azerbaycan** ve **Orta Doğu** ülkelerine yakın bir konumdadır.
- Bu nedenle enerji kaynaklarının sanayileşmiş Avrupa'ya taşınmasında bağlantı görevi üstlenmektedir.

- Türkiye'nin ortalama yüksekliği 1132m. olduğu göz önüne alınırsa, memleketimizin çok yüksek bir ülke olduğu görülür.
- Gerçekten, ortalama yükseklikleri bakımından Avrupa 300, Avustralya 350, Güney Amerika 580, Afrika 650, Kuzey Amerika 715 ve Asya 1000m. gibi değerler gösterdiğine göre, Türkiye'nin ortalama yüksekliği, ayrı ayrı her kıtanın ortalama yüksekliğinden çoktur.

- Ülkemiz, Akdeniz ikliminin etkili olduğu bölgede yer alır.
- Bu nedenle ülkemizin büyük bölümünde Akdeniz ikliminin görülmesi gerekir.
- Fakat batı ve güney kesimlerde **Akdeniz iklimi**, iç kesimlerde **karasal iklim**, kuzey kesimlerde de **Karadeniz iklimi** görülür.
- Bu çeşitliliğin nedeni, yeryüzü şekillerinin farklılık göstermesi ve dağların genellikle denize paralel uzanmasıdır.

- Topraklarımız, ilk yerleşimlerden günümüze kadar birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır.
- Ülkemizin dört bir yanında bu medeniyetlerden kalma sayısız eser bulunmaktadır.
- Bu eserlerin her biri, dünya tarihi açısından önemli bir yere sahiptir.
- Ayrıca ülkemiz **doğal güzellikler** bakımından da oldukça zengindir.
- Bu özellikleri ile dünya turizminde önemli bir yere sahiptir

DÜNYA HARİTASI(KITALAR ve OKYANUSLAR)

Kıtalar ve Okyanuslar

- Yeryüzünde büyük kara parçalarına **kıta** denir.
- Yeryüzünde **Asya, Avrupa, Afrika, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Antarktika** ve **Okyanusya** olmak üzere toplam yedi tane kıta vardır.

Kıtalar	Özellik
1.ASYA	➤ Asya, Dünya'nın yüzey alanı en büyük kıtasıdır. ➤ Avrupa ve Afrika'nın doğusunda, Büyük Okyanus'un batısında ve Hint Okyanusu'nun kuzeyinde yer alır.
2.AVRUPA	➤ Avrupa kıtası; Asya kıtasının batısında, Afrika kıtasının kuzeyinde ve Atlas Okyanusu'nun doğusunda yer alır. ➤ Yüz ölçümü bakımından en küçük ikinci kıtadır.
3.AFRIKA	➤ Afrika kıtası; Avrupa kıtasının güneyinde, Asya kıtası ile Hint Okyanusu'nun batısında ve Atlas Okyanusu'nun doğusunda yer alır. ➤ Dünya'nın en büyük çölü olan Büyük Sahra Çölü, bu kıtada yer alır.
4.KUZEY AMERİKA	➤ Kuzey Amerika kıtası; Pasifik Okyanusu'nun doğusunda, Atlas Okyanusu'nun batısında ve Güney Amerika kıtasının kuzeyinde yer almaktadır. ➤ Kıtanın batısında Kayalık Dağları bulunmaktadır.
5.GÜNEY AMERİKA	➤ Güney Amerika; Kuzey Amerika kıtasının güneyinde, Büyük Okyanus'un doğusunda, Atlas Okyanusu'nun Antarktika batısında yer alır. ➤ Kıtanın batısında And Dağları bulunmaktadır.
6.ANTARTİKA	➤ Etrafı Güney Okyanusu ile çevrilidir. ➤ Buzullarla kaplı olan kıta, canlı yaşamı için uygun değildir.
7.OKYANUSYA	➤ Büyük Okyanus'un batısında ve Hint Okyanusu'nun doğusunda yer alır. ➤ Kıtalar arasında yüzölçümü bakımından en küçük olandır.

- Kıtalar arasındaki derin çukurlukları dol duran tuzlu su kütlelerine de **okyanus** denir.
- Yeryüzünde **Büyük Okyanus (Pasifik), Atlas Okyanusu (Atlantik), Hint Okyanusu, Güney Okyanus** ve **Arktik Okyanusu** olmak üzere beş tane okyanus bulunmaktadır.

Okyanus	Özellikleri
1.BÜYÜK OKYANUS	➤ Büyük Okyanus, diğer adıyla Pasifik Okyanusu, Dünya'nın en büyük okyanusudur. ➤ Kuzey ve Güney Amerika kıtalarının batısında, Asya ve Okyanusya kıtalarının doğusunda, Antarktika kıtası'nın ise kuzeyinde yer alır. ➤ Dünya'nın en derin noktası olan Mariana Çukuru bu okyanustadır. ➤ Bölgedeki yoğun volkanik faaliyetler nedeniyle Büyük Okyanusu, ateş çemberi olarak da anılır.
2-ATLAS OKYANUSU	➤ Dünya'nın en büyük ikinci okyanusudur. Diğer ismi Atlantik Okyanusu'dur. ➤ Avrupa ve Afrika'nın batısında, Kuzey ve Güney Amerika kıtalarının doğusunda, Antarktika'nın kuzeyinde yer alır.
3-HİNT OKYANUSU	➤ Afrika, Asya, Okyanusya ve güneyde Antarktika kıtaları arasında yer alır.
4-GÜNEY OKYANUSU	➤ Antarktika kıtasını çevreleyen okyanustur. ➤ Asya, Afrika ve Kuzey Amerika kıtalarının güneyinde yer alır.
5-ARKTİK OKYANUSU	➤ Asya, Avrupa ve Kuzey Amerika'nın kuzeyinde yer alır. ➤ Kuzey kutbunu kapsayan bu okyanusta buzullar yer alır. ➤ Okyanuslar arasında en küçük olanıdır.

Türkiye'nin Komşuları

Kara Komşuları

Ülke	Yön	Özellikleri
GÜRCİSTAN	Kuzeydoğu	Karadeniz'e kıyısı vardır, başkenti Batum 'dur.
ERMENİSTAN	Doğu	Dağlık yapıya sahiptir, başkenti Erivan 'dır.
AZERBAYCAN(Nahçıvan)	Doğu	Türk topluluğu, petrol ve doğalgaz bakımından zengindir. Başkenti Bakü 'dür.
İRAN	Doğu	Tarihi İpek Yolu üzerinde, petrol kaynakları vardır. Başkenti Tahran 'dır.
IRAK	Güney	Musul-Kerkük petrolü ve Mezopotamya uygarlıkları ile bilinir. Başkenti Bağdat 'tır.
SURİYE	Güney	Halep, Lazkiye gibi önemli kentleri vardır. Başkenti Şam 'dır.
YUNANİSTAN	Batı	Ege Denizi'nde de bağlantımız bulunur. Başkenti Atina 'dır.
BULGARİSTAN	Batı	Karada aynı zamanda Karadeniz'de de sınır komşumuzdur. Başkenti Sofya 'dır.

Deniz Komşularımız

Ülke	Özellikleri
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ	- Ülkemizin güneyinde, Akdeniz'de yer alan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kıbrıs Adası'nın kuzeyinde yer alır. - Başkenti Lefkoşa'dır. Güneyinde Güney Kıbrıs Rum Yöne timi bulunur. Resmî dili Türkçe, para birimi Türk lirasıdır
LÜBNAN	- Ülkemizin güneyinde, Doğu Akdeniz kıyısın da yer alan Lübnan; kuzey ve doğuda Suriye, güneyde İsrail, batıda Akdeniz ile çevrilidir. - Başkenti Beyrut'tur. - Resmî dili Arapça, para birimi Lübnan lirasıdır.
FİLİSTİN	- Ülkemizin güneyinde, Doğu Akdeniz kıyısın da yer alan Filistin; güneyinde Mısır, doğu sında Ürdün, kuzeyinde Lübnan ve batısın da Akdeniz ile çevrilidir. - Başkenti Kudüs'tür.

MISIR	- Resmî dili Arapçadır. - Ülkemizin güneyinde, Akdeniz'in karşı kıyısında yer alan Mısır; kuzeyinde Akdeniz, kuzeydoğusunda Filistin'in Gazze Şeridi ve İsrail, doğusunda Kızıldeniz, güneyinde Sudan ve batısında Libya ile çevrilidir. - Başkenti Kahire'dir. - Resmî dili Arapça, para birimi Mısır lirasıdır
LİBYA	- Ülkemizin güneybatısında, Akdeniz'in karşı kıyısında yer alan Libya; kuzeyinde Akdeniz, doğusunda Mısır, batısında Cezayir ve Tunus, güneyinde Nijer ve Çad, güneydoğusunda Sudan ile çevrilidir. - Başkenti Trablus'tur. - Resmî dili Arapça, para birimi Libya dinarıdır.
RUSYA	- Ülkemizin kuzeydoğusunda, Karadeniz kıyısında yer alan Rusya; kuzeybatıda Norveç ve Finlandiya, batıda Estonya, Letonya, Be larus ve Ukrayna, güneyde ise Gürcistan, Azerbaycan, Kazakistan, Çin, Moğolistan ve Kuzey Kore ile komşudur. - Başkenti Moskova'dır. - Resmî dili Rusça, para birimi Rus rublesidir.
UKRAYNA	- Ülkemizin kuzeyinde, Karadeniz'in karşı kıyısında yer alan Ukrayna; doğuda ve kuzey doğuda Rusya, kuzeyde Belarus, batıda Polonya ve Slovakya, güneybatıda Macaristan, Romanya ve Moldova'nın komşusudur. - Başkenti Kiev'dir. - Resmî dili Ukraynaca, para birimi hrivnadır.
ROMANYA	- Ülkemizin kuzeybatısında, Karadeniz kıyısında yer alan Romanya; kuzey ve kuzey doğuda Ukrayna ve Moldova, kuzeybatıda Macaristan, güneybatıda Sırbistan, güney de Bulgaristan ve doğuda Karadeniz ile çevrilidir. - Başkenti Bükreş'tir. - Resmî dili Rumence, para birimi Rumen leyidir.

Mavi Vatan – Denizlerdeki Haklarımız

- Ülkemizin deniz yetki alanlarının tamamına Mavi Vatan denir.
- Karadeniz, Ege ve Akdeniz'i kapsar.
- Amaç: Denizlerde petrol, doğalgaz, balıkçılık ve güvenliği sağlamak.
- Türkiye Fatih, Yavuz, Abdülhamid Han sondaj gemileriyle deniz tabanında enerji aramaktadır.

Türkiye'nin Jeopolitik Önemi

- 3 kıtanın kavşağında bulunur.
- Boğazlara (İstanbul ve Çanakkale) sahip tek ülkedir.
- Dünya petrol yollarının geçiş noktasındadır.
- Enerji, ticaret, savunma ve ulaşım açısından kritik önemdedir.